

LUND UNIVERSITY

Carl Schmitt, Det politiska som begrepp, Göteborg: Daidalos, 2010

Lindgren, Lena

Published in:
Sociologisk Forskning

2011

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):

Lindgren, L. (2011). Carl Schmitt, Det politiska som begrepp, Göteborg: Daidalos, 2010. *Sociologisk Forskning*, 48(3), 114-116.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Carl Schmitt, *Det politiska som begrepp*, Göteborg: Daidalos, 2010

När jag skriver den recension ni just läser är medierna upptagna av krisen i ett känt modehus i Paris, sedan dess chefsdesigner polisanmälts för antisemitism. Han har bland annat vräkt ur sig saker som "Jag älskar Hitler".

Samtidigt ser man inom samhällsvetenskapen ofta positiva hänvisningar till en jurist och politisk tänkare som uttryckte ungefär samma sak då nationalsocialismen triumferade i Tyskland på 30-talet. Carl Schmitt (1888–1985) återkom på bred front under 1980-talet sedan tidskriften *Telos* ägnat honom ett uppmärksammat temanummer. Därefter har intresset för Schmitt bara växt. Han tycks nu finnas med överallt, åberopas med gillande såväl i senaste numren av *New Left Review* och *London Review of Books* som i *Current Sociology*. Hur hänger det här ihop? Varför är acceptansen för extrema politiska åsikter så olika? De flesta som känner till Schmitt vet också att han var medlem i NSDAP och har förmodligen hört talats om hans beryktade artikel "Der Führer schützt das Recht" från 1934, där han i entusiastiska ordalag beskriver hur Tysklands ledare förmår ingripa och skapa sin egen rätt, avkunna dödsdomar utan rättegång: "Den sanne ledaren är alltid också domare."

Men kanske är Carl Schmitts teorier och begrepp av sådan klass att man bör bortse från hans politiska ställningstaganden? Ett av hans mer kända teoretiska arbeten, *Der Begriff des Politischen* (1932), finns nu i god svensk översättning; det är bara att läsa och bedöma själv.

Den svenska utgåvan motsvarar 1963 års tyska med dess då nyskrivna förord och sju sidor avslutande kommentarer av Schmitt för att "underlätta läsningen av denna

nyutgåva av en 30 år gammal text” och ”åtminstone för en kort stund låta en text som nästan har drunknat i floden av vederläggningsförsök få komma till tals igen” (s. 133). Nu, nästan 50 år senare, är kritisk granskning mer sällsynt. Den mest genomarbetade kritiken av Schmitts teoretiska arbete är nog fortfarande Ingeborg Maus *Bürgerliche Rechtstheorie und Faschismus: Zur sozialen Funktion und aktuellen Wirkung der Theorie Carl Schmitts* från 1976.

Men varför dagens mer okritiska hållning och flitiga citerande? Schmitt skriver i förordet att han för egen del ”får nöja sig med att spekulera kring orsakerna till det ihållande intresse för texten som har föranlett denna nytgåva” (s. 38). Om man vill spekulera kring orsakerna till det nya intresset för hans texter kan man kanske säga att de passar tidsandan i det postsekulära samhället. Man hör ofta formuleringen vad det *är* ”att vara” det ena och det andra, som i meningen ”vad det är att vara människa”. *Det politiska som begrepp* har just som syfte att förstå och beakta vad ”det politiska” *är*, eller ”det politiskas väsen”. Stundtals blir det intressant läsning, Schmitt har god överblick över sin tids politiska och rättsliga teorier och tycker sig se var det brister. Men den som anser att just *frånvaron* av olika former av begreppslig essentialism bör vara utgångspunkten för sociologisk och statsvetenskaplig teori har inte mycket att hämta hos Schmitt.

Den mest kända distinktionen eller metaforen i *Det politiska som begrepp* är förstås ”vän/fiende”. Dock ska begreppen vän och fiende ”förstås i konkret, existentiell mening, inte som metaforer eller symboler, inte hopblandade med och urholkade av ekonomiska, moraliska eller andra idéer, och allra minst i en personlig, individualistisk mening som ett psykologiskt uttryck för personliga känslor och böjelser” (s. 47). Schmitt är mycket utförlig i sin argumentation om vad som bör konstituera ”vän” respektive ”fiende”, men det är likväl svårt att uppfatta texten som annat än ett tidsdokument. Vad sägs egentligen mer än att Schmitt förordar ett slags existentiellt konfliktperspektiv utifrån antaganden om ”mänsklig ondska” och naturtillståndet ”allas krig mot alla” (Hobbes)? Då framstår det osofistikerade sociologiska konfliktperspektivet mer fruktbart. Att helt enkelt beskriva ett samhälles struktur, formell och informell, utifrån vilka grupper som har olika intressen och befinner sig i konfliktsituationer.

Det har diskuterats om det finns någon idémässig förbindelse mellan innehållet i Schmitts verk och hans politiska agerande. Carl-Göran Heidegren menar i sin inledning till *Det politiska som begrepp* att det inte finns någon kontinuitet i Schmitts tänkande som skulle kunna förklara hans inträde i NSDAP den 1 maj 1933. Efter Weimarrepublikens fall levde man i en ny tid som krävde en annan statsform. Och den nya regimen ”tycktes svara mot hans idé om en ledardemokrati som visste att skilja mellan vän och fiende” (s. 19). Men det är väl just idén om ”ledardemokrati” som är kärnan i den nationalsocialistiska ideologin? Och den fanns ju redan i det utkast till *Der Begriff des Politischen* som publicerades 1927, vilket antyder en kontinuitet i tänkandet. Samma idéer finns för övrigt också i *Die Diktatur*, som skrevs 1921.

Till bilden av Schmitt som politisk tänkare och opinionsbildare hör också att han efter krigsslutet, då han en tid satt häktad, aldrig med ett ord berörde sitt engagemang

för nationalsocialismen. Dock är han i de dagboksanteckningar han förde åren 1947–1951 öppen om sina känslor och åsikter. Dagboken var avsedd för postum publicering och så skedde också: *Glossarium* utkom 1991. Där kan man läsa följande om det publiceringsförbud han ålagts. ”Genocid, folkmord, patetiska begrepp; [---] Men mot mig begår man det mest skamlösa idémord” (s. 265). Men här finns också glimtvis politisk klarsyn: ”Inget är mer utbytbar än höger och vänster” (s. 264). Den reflektionen tycks dagsaktuell: Schmitts omhuldade begreppspår ”vän/fiende” är det nya ”vänster/höger” hos intellektuella som vill vara med sin tid.

Juristen och rättsfilosofen Ernst-Wolfgang Böckenförde får sista ordet i den svenska utgåvan och ställer frågan om Schmitts statsrättsliga teori och dess grundläggande begrepp och distinktioner fortfarande är aktuella för att ”[---] förstå staten, det statliga livet och den statliga existensen” (s. 167). Nja, om man anser att samhälls- och statsvetenskap bör återgå till att ställa existentiella frågor om ”det politiskas väsen” och ”krigets innersta mening” – så kanske det; annars inte.

En tänkvärd fråga i sammanhanget är förstås hur och med vilka motiv det pluralistiska demokratiska samhället bestämmer vad som kan sägas, och av vem. Till exempel om olika historiska diktaturers gärningar. Chefsdesignern i Paris polisanmäldes och förlorade jobbet; Carl Schmitt däremot går mot nya postuma segrar: från ”ideocidium” till tongivande intellektuell och respekterad politisk teoretiker.

Lena Lindgren, Rättssociologiska enheten, Lunds universitet

Sociologisk Forskning

Årgång 48 nr 3
2011

versitet
beteendevetenskapliga